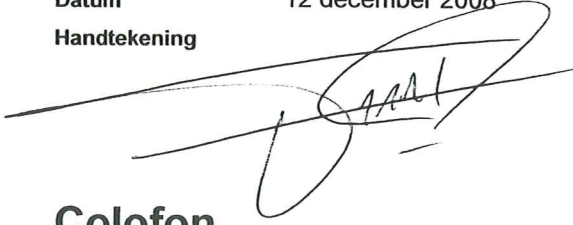

Quick-scan ecologie HOV- zuidradiaal

12 december 2008

Verantwoording

Titel	Quick-scan ecologie HOV-zuidradiaal
Opdrachtgever	Gemeente Utrecht
Projectleider	drs. Frank Aarts
Auteur(s)	dr. ir. Bart Hoorens en drs. Roland van der Vliet
Projectnummer	4622508
Aantal pagina's	26 (exclusief bijlagen)
Datum	12 december 2008
Handtekening	

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon (030) 282 48 24
Fax (030) 288 94 84

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001.

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel	7
1.2 Onderzoeksmethode	8
2 Locatie, ontwikkeling en soorten	9
2.1 Situatie	9
2.2 Beoogde ontwikkeling	10
2.3 Te verwachten beschermde soorten	11
2.3.1 Flora	11
2.3.2 Grondgebonden zoogdieren	12
2.3.3 Vleermuizen	13
2.3.4 Vogels	13
2.3.5 Amfibieën	14
2.3.6 Reptielen	15
2.3.7 Vissen	15
2.3.8 Ongewervelden	15
2.4 Samenvatting verwachte tabel 2 en 3-soorten	16
3 Toetsing Flora- en faunawet	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Toetsing aanwezige soortgroepen	17
3.2.1 Inleiding	17
3.2.2 Flora	18
3.2.3 Vleermuizen	18
3.2.4 Vogels	18
3.2.5 Vissen	19
3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	20
4 Conclusies	23
5 Geraadpleegde bronnen	25
5.1 Literatuur	25
5.2 Internet	25

Bijlage(n)

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

1. Toelichting natuurbeschermingswetgeving

1 Inleiding

Dit rapport bevat een toetsing van de beoogde ontwikkeling op de vigerende en relevante natuurbeschermingswetgeving. Onderstaand inleidend hoofdstuk bevat (elementaire) informatie over de ontwikkeling in relatie tot de natuurbeschermingswetgeving en de wijze waarop hieraan is getoetst.

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van de Gemeente Utrecht heeft Tauw een ecologische quick-scan uitgevoerd naar de beschermde flora- en faunawaarden van het beoogde tracé HOV-zuidradiaal te Utrecht. Er is onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor het uitvoeren van werkzaamheden voor de aanleg van HOV-zuidradiaal. De beoogde ontwikkelingen en activiteiten zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

Bij een toekomstige ruimtelijke ingreep geldt volgens artikel 9 uit het Besluit op de Ruimtelijke Ordening een onderzoeksplicht. Deze onderzoeksplicht geeft aan dat voor een toekomstige ruimtelijke ontwikkeling onderzoek verricht moet worden naar de bestaande toestand van het gebied en naar de mogelijke en wenselijke ontwikkelingen in het gebied. Hieronder valt ook een onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. De omschrijving van het wettelijke kader is terug te vinden in bijlage 2.

Het plangebied is niet gelegen aan of maakt geen deel uit van een Vogelrichtlijngebied, Habitatrictlijngebied of een ander gebied dat valt onder de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofd Structuur (PEHS) en er is hier dus geen sprake van aanvullende gebiedsbescherming (bron: www.provincie-utrecht.nl). In deze rapportage wordt daarom alleen antwoord gegeven op de vraag in hoeverre de beoogde ontwikkeling/activiteit mogelijk strijdig is met de (bepalingen uit) de Flora- en faunawet. Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk. Bijlage 2 bevat nadere informatie omtrent de relevante bepalingen uit de Flora- en faunawet.

1.2 Onderzoeksmethode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Een oriënterend veldbezoek op 10 november 2008

Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een inschatting gemaakt welke planten- en/of diersoorten met een wettelijk beschermde status daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden. Het veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht is opgenomen in het slothoofdstuk Literatuur.

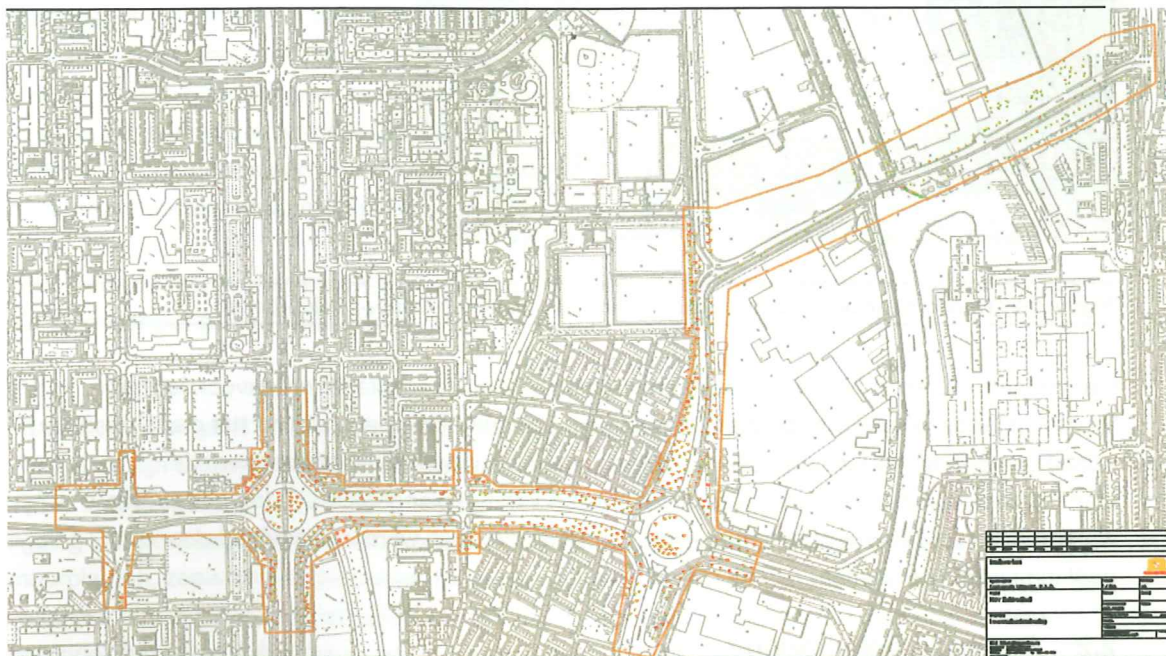
2 Locatie, ontwikkeling en soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van de planlocatie en verwachte soorten op basis van verspreidingsgegevens.

2.1 Situatie

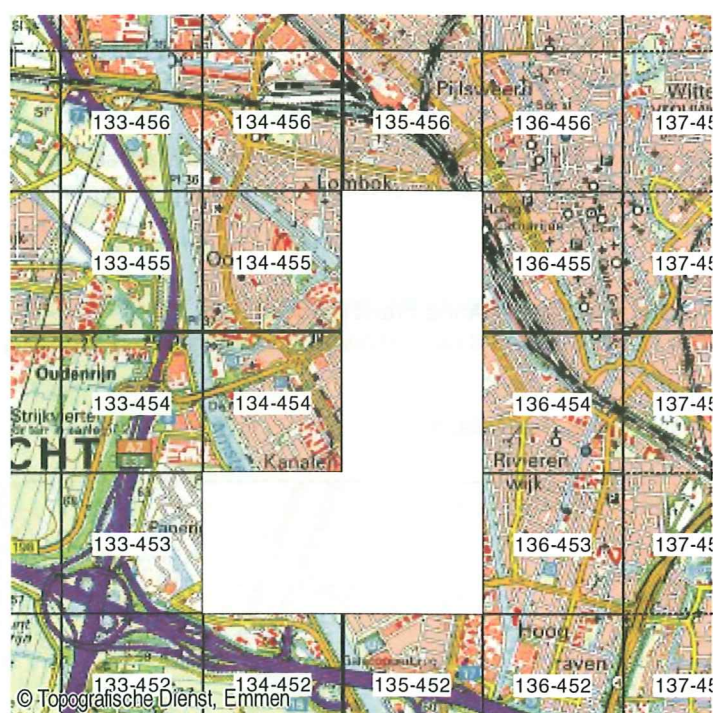
Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom van Utrecht in sterk verstedelijkt gebied. Het plangebied is hieronder weergegeven in figuur 2.1. Het geplande HOV tracé omvat in grote lijnen:

- Een deel van de Churchilllaan beginnend (± 70 meter) ten zuidwesten van het 5 Meiplein
- Het 5 Meiplein
- De Koningin Wilhelminalaan
- Het Anne Frankplein
- Een deel van de Overste den Oudenlaan tussen het Anne Frank plein en de M.A. Tellegenlaan
- De M.A. Tellegenlaan
- De Van Zijstweg tot waar deze aansluit op de Croeselaan

Figuur 2.2.1 Overzicht van het plangebied (bron: Gemeente Utrecht)

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het grootste deel van het plangebied ligt in kilometerhok 135-454, daarnaast liggen delen van het plangebied in de aangrenzende kilometerhokken 135-455, 135-453 en 134-453. Onderstaande figuur 2.2 geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.

Figuur 2.2 Overzicht van de kilometerhokken waarin plangebied ligt (bron: Natuurloket)

De groenstructuren in het gebied bestaan voornamelijk uit aangeplante groenvoorzieningen, lijnvormig langs wegen (wegbermen, bomenrijen, struiken). Daarnaast omvat het plangebied een aantal bruggen en kademuren, die van belang zouden kunnen zijn voor beschermde plantensoorten. Afhankelijk van de exacte grenzen van het plangebied zouden ook enkele waterpartijen en parken/plantsoenen (Park Transwijk) kunnen worden beïnvloed door de geplande werkzaamheden.

2.2 Beoogde ontwikkeling

In het plangebied wordt het tracé van de HOV-zuidradiaal gerealiseerd. Dit houdt in dat er een busbaan wordt aangelegd in de middenberm van de huidige weg. Dit houdt tevens in dat het wegprofiel aan beide zijden van de weg wordt gewijzigd. Waar aanwezig, moet bestaande

beplanting (voornamelijk bomen) in de huidige middenbermen plaats maken voor de nieuw aan te leggen busbaan. Beplanting aan de randen van de weg wordt zoveel mogelijk gespaard, maar het kan niet worden uitgesloten dat er hier en daar bomen moeten worden verwijderd.

2.3 Te verwachten beschermde soorten

Om een effecttoetsing uit te kunnen voeren, dient bepaald te worden welke beschermde diersoorten aanwezig zijn. Hieronder wordt aangegeven welke soorten met een wettelijk beschermde status vanwege de Flora- en faunawet in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn.

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (lichtste beschermingsregime), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermde). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik en deze worden daarom in dit rapport niet specifiek benoemd.

Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën (bijlage 2). Het Natuurloket is een onafhankelijke informatiemakelaar, die gegevens over beschermde soorten toegankelijk maakt. Deze gegevens zijn afkomstig uit de databanken van gespecialiseerde organisaties, verenigd in de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke door Flora- en faunawet beschermde soorten (tabel 2 of 3) in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een inschatting gemaakt welke beschermde soorten daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

N.B. Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld.

2.3.1 Flora

Het Natuurloket geeft aan dat de betreffende kilometerhokken (134-453, 135-453, 135-454, 135-455) goed zijn onderzocht op de aanwezigheid van vaatplanten. Behalve in kilometerhok 135-453 zijn in de overige kilometerhokken meerdere tabel 2 en/of 3 soorten aangetroffen. Gezien de ligging van het plangebied in stedelijk gebied zijn dit hoogstwaarschijnlijk grotendeels muurplanten, zoals steenbreekvaren, tongvaren en gele helmbloem en mogelijk enkele waterplanten, zoals waterdriblad (Tauw 2008). Tijdens het veldbezoek is op een bakstenen brugdeel/duiker ten zuidwesten van de kruising van de Kanaalweg en de M.A. Tellegenweg (tegenover villa Jongerius) 'verdachte' muurvegetatie aangetroffen (figuur 2.2). Het zicht op deze groeiplaats was echter dermate beperkt dat het voorkomen van tabel 2 en/of 3 soorten niet kan worden uitgesloten. De waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan is mogelijk

geschikt voor het voorkomen van waterdrieblad. Deze soort is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. De vegetatie van de wegbermen in het plangebied bestaat voornamelijk uit (zeer) algemene plantensoorten die indicatief zijn voor voedselrijke, regelmatig verstoorde/gemaaide standplaatsen. Geen van de plantensoorten in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet komt voor op dergelijke standplaatsen.

Figuur 2.2 Muurvegetatie onder een brugdeel/duiker tegenover Villa Jongerius

2.3.2 Grondgebonden zoogdieren

Het Natuurloket geeft aan dat de betreffende kilometerhokken (134-453, 135-453, 135-454, 135-455) matig zijn onderzocht op de aanwezigheid van zoogdieren. In geen van de kilometerhokken zijn hierbij soorten aangetroffen die zijn opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet. Na het veldbezoek kan worden geconcludeerd dat het plangebied niet geschikt is voor (strikt) beschermde grondgebonden zoogdieren. Ook op basis van verspreidingsgegevens [Broekhuizen, *et al.*, 1992] en de ligging van het plangebied in stedelijk gebied worden beschermde soorten niet verwacht. De aanwezigheid van (strikt) beschermde grondgebonden zoogdieren in het plangebied die zijn opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet is uitgesloten.

2.3.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en genieten hierdoor strikte bescherming. Zoals eerder beschreven maakt het Natuurloket geen onderscheid tussen vleermuizen en grondgebonden zoogdieren. Het Natuurloket geeft aan dat geen zoogdiersoorten in het plangebied aanwezig zijn die zijn opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet. Het plangebied leent zich echter wel voor het voorkomen van verschillende vleermuissoorten.

Eerder onderzoek door Tauw [Tauw, 2008] in een gebied grenzend aan het huidige plangebied heeft (onder andere) aangetoond dat de gewone dwergvleermuis en laatvlieger vlak bij het plangebied voorkomen. Daarnaast kunnen in het plangebied, op basis van het biotoop en verspreidingsgegevens [Limpens *et al.*, 1997], ook ruige dwergvleermuis en watervleermuis voorkomen.

Langs het grootste deel van het beoogde HOV-tracé zijn bomenrijen en/of andere lijnvormige groenstructuren aanwezig. Deze worden door vleermuizen gebruikt als vliegroute en/of foerageergebied. Eerder genoemd onderzoek door Tauw [Tauw, 2008] heeft aangetoond dat een bomenrij in de middenberm van de Croeselaan, grenzend aan het plangebied, van belang is als vlieg/foerageerroute voor vleermuizen. Hoewel deze bomenrijen deels bestaan uit relatief oude bomen met diverse holtes, zijn deze toch niet oud genoeg om geschikt te zijn als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten. Tevens is er water aanwezig in het plangebied. Vanwege de hoge dichtheden aan insecten die doorgaans in de buurt van water worden aangetroffen, hebben waterpartijen vaak een belangrijke functie voor vleermuizen als foerageergebied. Zo heeft bijvoorbeeld het eerder genoemde onderzoek door Tauw [Tauw, 2008] aangetoond dat het Merwedekanaal en de Veilinghaven van belang zijn als foerageergebied voor gewone dwergvleermuizen.

Derhalve is het plangebied geschikt als foerageergebied en vliegroute voor verschillende vleermuissoorten.

2.3.4 Vogels

De soortgroep vogels heeft een bijzondere status: Vaste verblijfplaatsen én functionele omgeving van een aantal specifieke vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Gedurende het broedseizoen zijn tevens *alle* broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan beschermd.

Volgens informatie van het Natuurloket is alleen kilometerhok 134-453 goed onderzocht op vogels. Hierin werden echter slechts twee vogelsoorten aangetroffen. De andere kilometerhokken waarin het plangebied ligt, zijn niet tot slecht onderzocht.

Grote delen van het plangebied bieden, door de aanwezigheid van bomen en struiken, geschikt broedbiotoop voor verschillende soorten (algemene) broedvogels. Afhankelijk van de exacte grenzen van het plangebied is ook voor watervogels als meerkoet en wilde eend geschikt

broedbiotoop aanwezig. Tijdens het veldbezoek zijn op veel locaties in het plangebied nesten van houtduif, ekster en zwarte kraai aangetroffen. Er staat ook een groot aantal relatief oude bomen in het plangebied met daarin holtes die eventueel geschikt zijn als nestlocatie voor holenbroeders zoals de grote bonte specht. In gebruik zijnde nesten van (onder andere) de grote bonte specht zijn jaarrond beschermd.

Figuur 2.3 Bomen langs de Koningin Wilhelminalaan met daarin een holte, en nesten van houtduif en ekster

2.3.5 Amfibieën

De Natuurloket rapporten geven aan dat de geselecteerde kilometerhokken niet tot matig onderzocht zijn wat betreft amfibieën. Er zijn dan ook geen (strikt) beschermde soorten amfibieën aangetroffen. Tijdens het veldbezoek bleken het Merwedekanaal en een waterpartij ten noorden van de Koningin Wilhelminalaan ongeschikt voor amfibieën wegens de hoge en/of steile oevers. De waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan (figuur 2.4) is vanwege de meer natuurlijke oevers geschikt als leefgebied voor algemene soorten amfibieën. Vanwege de aanwezigheid van algemeen voorkomende vissen in deze waterpartij en de daarmee samenhangende predatiedruk (op de larven) kan het voorkomen van (strikt) beschermde soorten worden uitgesloten.

Figuur 2.4 Waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan

2.3.6 Reptielen

Uit gegevens van het Natuurloket blijkt dat alleen in kilometerhok 135-455 een enkele reptielensoort is aangetroffen die is opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet. Op basis van verspreidingsgegevens en habitatvoorkeur is dit hoogstwaarschijnlijk de ringslang. Tijdens het veldbezoek is geen habitat aangetroffen dat geschikt is voor de ringslang.

2.3.7 Vissen

Het Natuurloket geeft aan dat de betreffende kilometerhokken (134-453, 135-453, 135-454, 135-455) niet zijn onderzocht op de aanwezigheid van vissen. Op basis van het veldbezoek en de habitateisen kan het voorkomen van de kleine modderkruiper (tabel 2 van de Flora- en faunawet) in het kanaal en de waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan (figuur 2.4) niet worden uitgesloten. Volgens de 'Atlas van de Utrechtse vissoorten' [De Jong *et al.*, 2003] komt de kleine modderkruiper inderdaad voor in de stad Utrecht.

2.3.8 Ongewervelden

Uit zowel literatuurgegevens als het veldbezoek is de aanwezigheid van (strikt) beschermde ongewervelde diersoorten in het plangebied, zoals (strikt) beschermde dagvlinders, libellen en

kevers [Bos *et al.*, 2006; Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002; Turin, 2000] uitgesloten. Geschikt leefgebied waarin dergelijke soorten kunnen voorkomen is niet aanwezig in het plangebied. Voor (strikt) beschermde dagvlinders zijn dergelijke biotopen bijvoorbeeld schrale hooilanden en/of natuurlijke heiden. Voor (strikt) beschermde libellen zijn dit bijvoorbeeld voedselarme wateren en/of hoogveen- en heidegebieden.

2.4 Samenvatting verwachte tabel 2 en 3-soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterend veldbezoek zijn in de onderstaande tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn alleen de zwaarder beschermde soorten opgenomen (tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt, zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (tabel 2/3) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn

Soortgroep	Verwachte soorten (tabel 2/3)
Flora	Mogelijk muurplanten Waterdrieblad (tabel 2)
Grondgebonden zoogdieren	geen
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis Ruige dwergvleermuis Laatvlieger Watervleermuis (tabel 3)
Vogels (algemeen)	Meerdere soorten
Vogels (vaste verblijfplaatsen)	Grote bonte specht Zwarte kraai
Reptielen	geen
Amfibieën	geen
Vissen	Kleine modderkruiper
Ongewervelden	geen

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: In welke mate worden door de Flora- en faunawet beschermde soorten planten of dieren door de beoogde activiteiten beïnvloed en is hiervoor een ontheffing van die wet noodzakelijk?

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij bestendig gebruik of beheer en onderhoud wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten bestaande uit de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

Van deze soorten mag de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding' niet worden geschaad. Daarnaast kent de wet een zorgplicht. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

De soortgroep vogels heeft in de wet een bijzondere status: Vaste verblijfplaatsen én hun functionele omgeving van een aantal specifieke vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Gedurende het broedseizoen zijn tevens *alle* broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan beschermd.

Planten- en diersoorten die op de zogenaamde Rode lijst zijn geplaatst, zijn bedreigd maar niet per definitie ook beschermd: dit is alleen het geval wanneer ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 2.

3.2 Toetsing aanwezige soortgroepen

3.2.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. Zowel de Flora- en faunawet als de Natuurbeschermingswet 1998

gaan uit van het voorzorgsbeginsel en stellen dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom specifiek nader onderzoek noodzakelijk zijn. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en).

3.2.2 Flora

Tijdens het veldbezoek is op een bakstenen brugdeel/duiker ten zuidoosten van de kruising van de Kanaalweg en de M.A. Tellegeweg (tegenover villa Jongerius) begroeiing aangetroffen die eventueel beschermde soorten zou kunnen bevatten. Indien de geplande werkzaamheden deze groeiplaats daadwerkelijk verstoren is aanvullend onderzoek nodig om de aan- of afwezigheid van beschermde plantensoorten vast te stellen.

3.2.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet en genieten hierdoor strikte bescherming. Op basis van biotoop en verspreiding [Limpens, *et al.*, 1997] is het plangebied geschikt voor de volgende soorten vleermuizen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en mogelijk watervleermuis. Het plangebied biedt mogelijk foerageergebieden en vliegroutes voor deze soorten.

Vleermuizen gebruiken bomenrijen (en andere lijnvormige elementen in het landschap) als vliegroute. De aanwezigheid van 'gaten' van ongeveer 30 meter of meer in bomenrijen is al voldoende om deze vliegroutes van vleermuizen te verstoren. Als er in het kader van de geplande werkzaamheden bomen worden verwijderd zou dit, afhankelijk van de aanwezigheid van en het exacte ruimtegebruik door vleermuizen, dus een aantasting kunnen betekenen voor de vliegroutes van vleermuizen. Om dit vast te stellen is nader onderzoek noodzakelijk. Daarnaast zijn sommige vleermuissoorten (waaronder bijvoorbeeld de watervleermuis) gevoelig voor verstoring door licht tijdens het foerageren. Om aan te tonen of in het plangebied vleermuissoorten voorkomen die gevoelig zijn voor verstoring door bijvoorbeeld het gebruik van bouwlampen is nader onderzoek nodig.

3.2.4 Vogels

De soortgroep vogels heeft een bijzondere status. Gedurende het broedseizoen zijn *alle* broedende vogels, de in functie zijnde nesten én de functionele omgeving hiervan beschermd. Vaste verblijfplaatsen (én functionele omgeving) van een aantal specifieke vogelsoorten zijn echter jaarrond beschermd. Een volledig overzicht is opgenomen in de bijlagen. Voor deze jaarrond beschermde, vaste vogelverblijfplaatsen geldt een vergelijkbaar beschermingsregime als voor de strikt beschermde tabel 3-soorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestlocatie

Het plangebied biedt goede gelegenheden voor nestlocaties van broedvogels met een jaarrond beschermde broedlocatie. Tijdens het veldbezoek zijn bijvoorbeeld diverse nesten van de zwarte kraai aangetroffen. In sommige gevallen zouden deze behouden moeten worden als basis voor nestgelegenheid van sommige (roof)vogels. Echter, deze roofvogelsoorten broeden niet in een sterk verstedelijkte omgeving. Bomen met nesten van de zwarte kraai in het plangebied hoeven daarom niet behouden te blijven als potentiële broedgelegenheid voor roofvogels.

Tevens staat er in het plangebied een groot aantal relatief oude bomen met daarin holtes die eventueel geschikt zijn als nestlocatie voor holenbroeders zoals de grote bonte specht. Indien bomen met holtes worden gekapt, dient vooraf gecontroleerd te worden of deze niet in gebruik zijn door een bijvoorbeeld een grote bonte specht (een soort waarvan de nestlocatie jaarrond beschermd is). Dit onderzoek kan worden uitgevoerd in de periode maart tot en met mei. Indien de holtes daadwerkelijk worden gebruikt is een ontheffing noodzakelijk.

Overige broedvogels

Door de aanwezigheid van bomenrijen en bosschages zijn delen van het plangebied geschikt als broedbiotoop voor verschillende soorten vogels. Werkzaamheden, zoals het verwijderen van bomen en/of struiken, dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden om verstoring van broedvogels te voorkomen. Het broedseizoen loopt grofweg van 15 maart – 15 juli, maar ook buiten het broedseizoen zijn in gebruik zijnde nesten en de functionele omgeving hiervan beschermd.

3.2.5 Vissen

Het plangebied biedt geschikt habitat voor de kleine modderkruiper in het Merwedekanaal en een waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan. Indien deze waterpartijen door de geplande werkzaamheden worden aangetast kan dit negatieve effecten hebben op de kleine modderkruiper. Om de aanwezigheid van de kleine modderkruiper aan te tonen is aanvullend onderzoek vereist. Mocht deze worden aangetroffen geldt voor de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijk inrichting en ontwikkeling een algehele vrijstelling indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen is een ontheffing vereist.

3.3 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Daadwerkelijk aangetroffen of verwachte beschermde soorten (Flora- en faunawet tabel 2 of 3) die mogelijk geschaad worden door de ingreep

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen*	Randvoorwaarden
Flora	Evt. beschermde muurvegetatie (tabel 2)	Artikel 8	Aantasting afhankelijk van exacte ingrepen/werkzaamheden.
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis Ruige dwergvleermuis Laatvlieger Watervleermuis (tabel 3)	Artikel 10 en 11	Indien door kap van bomen vliegroutes worden aangetast. Indien verstoring door licht optreedt
Broedvogels <i>tijdens het</i> <i>broedseizoen</i>	Geen (aantasting van) vogels tijdens broedseizoen mits uitvoering buiten broedseizoen	Niet van toepassing	Indien wordt gewerkt buiten het broedseizoen (15 maart – 15 juli) om verstoring van algemene broedvogels te voorkomen.
Broedvogels <i>vaste</i> <i>verblijfplaatsen</i>	Grote bonte specht	Artikel 10 en 11	
Vissen	Kleine modderkruiper (tabel 2)	Artikel 10 en 11	Indien waterpartijen worden aangetast.

***Toelichting verbodsbepalingen tabel:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Wettelijk kader nader onderzoek

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbepalingen *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is daarom specifiek nader onderzoek noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing, dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. In dit geval is nader onderzoek noodzakelijk voor vleermuizen en holenbroedende vogels. Mocht blijken dat een ontheffingsaanvraag nodig is, dan dient rekening gehouden te worden met proceduredtijd van drie tot zes maanden.

4 Conclusies

Op basis van de beschikbare literatuurgegevens, deskundigenoordeel en het oriënterende veldbezoek kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Voor broedvogels in het algemeen geldt dat werkzaamheden dienen te worden beschouwd als een voor vogels verstorende activiteit en dienen hierdoor buiten het broedseizoen plaats te vinden of te starten. Een indicatieve grens van het broedseizoen loopt grofweg van 15 maart tot 15 juli, maar ook buiten deze periode zijn broedende vogels en in gebruik zijnde nesten beschermd.
- Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestlocatie is noodzakelijk, indien bomen worden gekapt.
- Door kap van bomen kunnen vliegroutes en/of foerageergebieden van vleermuizen worden aangetast. Aanvullend onderzoek is nodig om vast te stellen of beschermde vleermuissoorten al dan niet in het plangebied voorkomen, en hoe deze het plangebied gebruiken.
- Door de geplande werkzaamheden zou voor vleermuizen verstoring door licht kunnen optreden. Aanvullend onderzoek is nodig om vast te stellen of vleermuissoorten die gevoelig zijn voor dit type verstoring voorkomen in het plangebied.
- Indien het Merwedekanaal en/of de waterpartij ten zuiden van de Koningin Wilhelminalaan door de geplande werkzaamheden worden aangetast, kan dit negatieve effecten hebben op de kleine modderkruiper. Om de aanwezigheid van de kleine modderkruiper aan te tonen is aanvullend onderzoek vereist.
- Indien door de geplande werkzaamheden het bakstenen brugdeel/duiker tegenover Villa Jongerius wordt aangetast, is nader onderzoek nodig naar het voorkomen van beschermde muurvegetatie.

Opdracht

[Dum, H., 2002]

De Nederlandse Vogelwerkgroep

Forum 3. Nationaal Natuurwetenschappelijk

Survey-Nederland, Lelystad, 1998

Internet

www.natuurmonumenten.nl

1000-01-01 tot 1 november 2007

Kenmerk R001-4622508BXH-aws-V01-NL

5 Geraadpleegde bronnen

5.1 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). – Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

[Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C., Thissen, J.B.M., 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[de Jong, Th, Beenen, R., Heuts, P., 2003]
Atlas van de Utrechtse vissoorten. De verspreiding van vissoorten in de provincie Utrecht en beheersgebied van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Provincie Utrecht & Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. 114p.

[Limpens, H., Mosterd, K., Bongers, W., 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002]
De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw bv, 2008]
Ecologisch onderzoek stationsgebied Utrecht. Vleermuizen, vaatplanten en broedvogels. Concept, 21 juli 2008

[Turin, H., 2000]
De Nederlandse loopkevers, verspreiding en oecologie (Coleoptera: Carabidae). – Nederlandse Fauna 3. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden. 666 blz., 16 platen, met cd-rom.

5.2 Internet

www.natuurloket.nl
Bezocht op 9 november 2008

www.ravon.nl

Bezocht op 9 november 2008

www.provincie-utrecht.nl

Bezocht op 9 november 2008

www.minlnv.nederlandsesoorten.nl

Bezocht op 18 november 2008

1

Bijlage

Toelichting natuurbeschermingswetgeving

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten

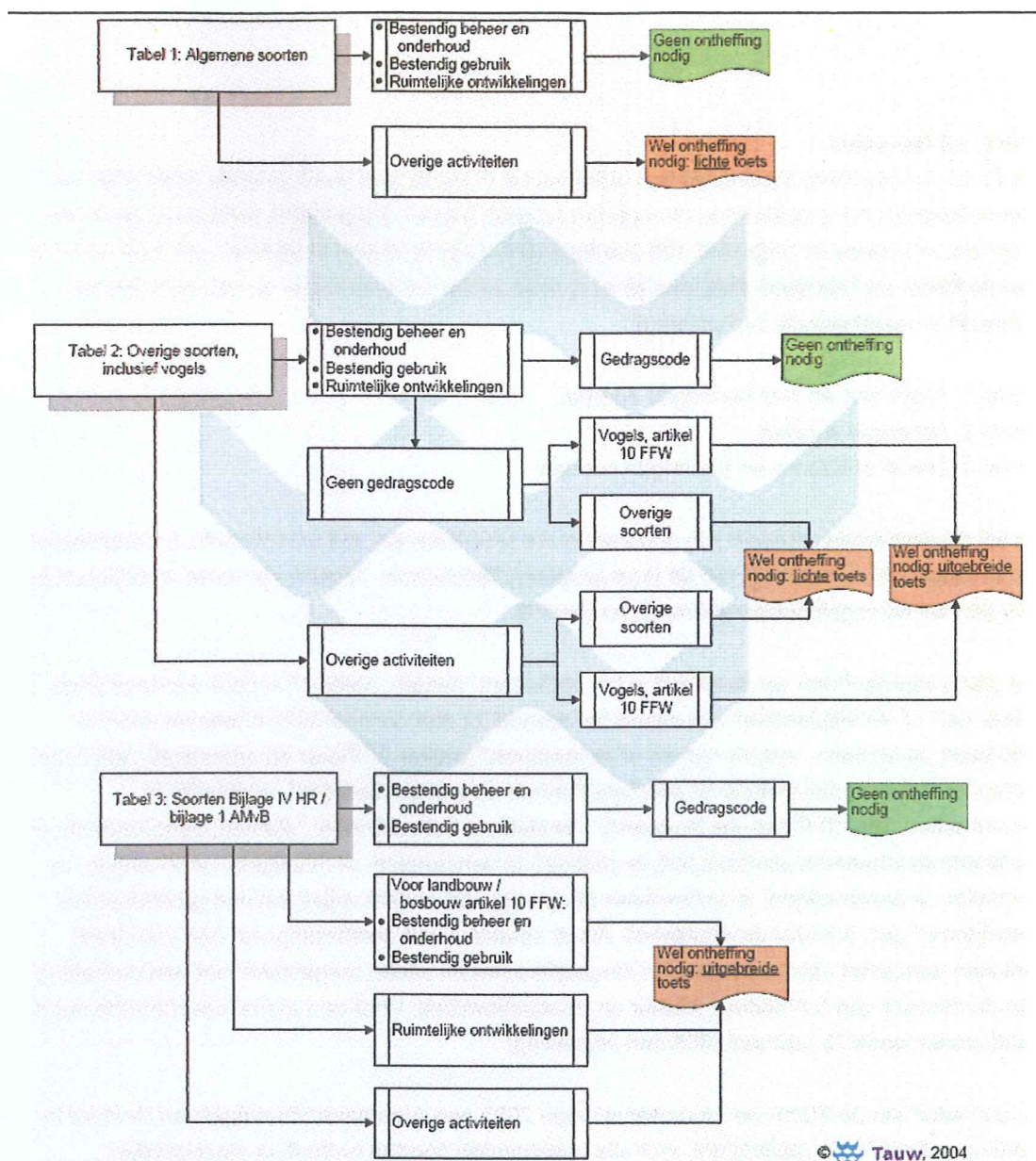
Tabel 2: Schaarse soorten

Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast de genoemde groepen zijn gedurende het broedseizoen alle broedvogels, broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd. Tevens zijn vaste verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd.

Op grond van de Flora- en faunawet is het verboden: "nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren" (artikel 11 Flora- en faunawet). Ook is het verboden: "dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten" (art. 10 Flora- en faunawet). Tenslotte is het verboden: "planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen" (art. 8 Flora- en faunawet). Als er sprake is van overtreding van één van deze artikelen dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor een aantal beschermde soorten geldt echter sinds 23 februari 2005 een vrijstelling.

In het kader van de Flora- en faunawet is begin 2005 een Algemene Maatregel van Bestuur in werking getreden. De stelling dat voor alle beschermde soorten ontheffing moet worden verkregen voordat mag worden gestart met de werkzaamheden, is binnen deze AMvB ten dele losgelaten. Een aantal algemene soorten, de tabel 1-soorten, mag vanaf 2005 bij bepaalde activiteiten worden verstoord zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de categorieën werkzaamheden 'Beheer en onderhoud' (bijvoorbeeld waterschapsbeheer, natuurbeheer, landbouw); 'Bestendig gebruik' (bijvoorbeeld recreatie of landbouw) en 'Ruimtelijke ontwikkeling' (bijvoorbeeld waterbouw, wegeaanleg). Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor bepaalde beschermde soorten. De zorgplicht blijft voor deze soorten echter gewoon gelden. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen of een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig is.

© Tauw, 2004

Stroomschema ruimtelijke ontwikkelingen en Flora- en faunawet

Zoals weergegeven in het stroomschema, geldt de vrijstelling alleen bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie schema) geen ontheffing wanneer deze activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode.

Wanneer beschermde soorten worden aangetast die niet tot de algemene beschermde soorten behoren, dan moet een ontheffing worden gevraagd. Zoals weergegeven in het stroomschema gelden hiervoor verschillende criteria afhankelijk van de beschermde status:

Algemeen voorkomende beschermde soorten ('tabel 1-soorten')

Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik.

Overige beschermde soorten ('tabel 2-soorten')

Voor de overige beschermde soorten kan door het Ministerie van LNV ontheffing worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen.

Voor initiatiefnemers die individueel of gezamenlijk beschikken over een door het Ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor deze soorten eveneens een vrijstelling.

Extra beschermde soorten ('tabel 3-soorten')

Voor extra beschermde soorten kan alleen ontheffing voor ontwikkelingen worden verleend indien aan de volgende criteria wordt voldaan:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing; Dat betekent dat er alternatieven (zowel voor de locatie als voorgenomen ruimtelijke ingreep) onderzocht moeten worden voor de in het geding zijnde activiteit.
- Er is sprake van de belangen, vermeld in art. 75, lid 4, sub a of genoemd in art. 2 van Vrijstellingsbesluit. Een essentiële ontheffingsgrond voor een ruimtelijk project of plan komt naar voren in art. 2 van het Vrijstellingsbesluit. Ontheffing kan worden verleend indien er sprake is van "dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale en economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten".
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort op populatieniveau. Bij tabel 3-soorten kan het zijn dat schade aan een relatief klein aantal individuen reeds van invloed is op een (deel) populatie.

Indien de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort(en) in het geding komt, dienen maatregelen te worden genomen om de instandhouding te garanderen. Dat kan door mitigerende en zonodig compenserende maatregelen te nemen. Of en welke mitigerende en/of compenserende maatregelen nodig zijn, kan de minister van LNV in de voorschriften bij de vergunning aangeven, veelal op voorstel van de initiatiefnemer.

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Voor het verstoren van broedende vogels tijdens het broedseizoen wordt in principe geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten, waardoor de Minister enkel ontheffing verlenen kan voor overtreding van artikel 10 (opzettelijk verontrusten) nádat de uitgebreide toets doorlopen is.

Voor het aantasten van vaste verblijfplaatsen voor diverse vogelsoorten is ook een ontheffing nodig. Deze soorten zijn door de beoordelende instantie (DLG) enkele malen aangepast. De meest recente rechtsgeldige versie van de lijst noemt de volgende soorten [DLG werkdokument, 2007]: Bosuil, Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Oehoe, Groene specht, Zwarte specht, Grote bonte specht, Boomvalk, Torenvalk, Slechtvalk, Rode wouw, Zwarte wouw, Zeearend, Wespendif, Buizerd, Sperwer, Havik. Daarnaast dient nesten van Zwarte kraai en Roek in sommige gevallen behouden te blijven als basis voor nestgelegenheid van een deel van bovenstaande (roof)vogels.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken."

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Een deel van de meest bedreigde dier- en plantensoorten heeft overigens eenzelfde status als de Habitatrichtlijnsoorten (zie eerder in deze bijlage onder *extra beschermde soorten*).